

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1996 m. birželio mėn. 15 d. / June 15, 1996

Nr. 117(23)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Gedulo ir vilties dieną minint

Vis dėlto labai gerai padarė Lietuvos žmonės, Atgimimo metais išdrįsę pagaliau viešai prisiminti ištremtuosius į Sibirą, į konclagerius, į Sovietų Sąjungos gilumą, nukankintus, badu numarintus ir Arktikos speige sušalusius mūsų tėvus, vaikus, brolius ir seseris, tas pirmųjų trėmimų 1941 metų birželio mėnesį metines pavadindami Gedulo ir vilties diena. Mes visai bandėme tą visos tautos patirtą traumą vadinti: Vežimų sukaktim, Trėmimų sukaktim. Birželio įvykių prisiminimu, pagaliau stačiai Baisiuoju birželiu. Suteikdami tai sukaktį kitą pavadinimą, jie ne tik išteisino nieku nekaltą birželį – patį gražiausią visų metų mėnesį Šiaurės Europoje, o retkarčiais ir Šiaurės Amerikoje, ir jį grąžino jam tikrai pritinkančioms džiaugsmingoms šventėms, mokyklų ir universitetų baigimo iškilmėms, jaunų porų vestuvėms (ne atsitiktinai dažnai pasirenkančių kaip tik birželio mėnesio datas), Tėvo diena ir pagaliau Sekminėms – didžiajai krikščioniškojo tikėjimo šventei (išpuolančiai bent pusę kartų birželiu, ne gegužės mėnesį). O juk buvo laikai, kada buvo smerkiamos lituanistinių mokyklų mokslo metų pabaigtuvės, įvairių organizacijų gegužinės, net ateitininkų šeimos šventė, tradiciškai ruošiamą Sekminių dieną, kadangi prasmingai ideologiškai surišta su šia bažnytine švente. Todėl, kad kam atrodė tai per linksmi renginiai, nesiderinantys su visuotiniu privalomu birželio mėnesio gauduliu.

Bet ne tai sudaro tikrąją šio naujo, tačiau tuoj pat prigijusio, pavadinimo reikšmę. Greičiau, kas mus pagauna, yra dviejų sąvokų sugretinimas, ir tas sugretinimas tobulai išreiškė Atgimimo laikotarpiu mūsų visų besidalintas nuotaikas: patyrėme tiek skriaudos, pakėlėme tiek skausmo ir dabar, gal kaip tik todėl, kad esame tų kančių užgūdinti, keliamės gyventi, reikalaujame laisvės, jos siekiame ir ja tikime. Gedulo ir vilties diena. Atgimimo laiku visoje Lietuvoje birželio 14-osios dienos vidurdienį sugausdavo bažnyčių varpai. O gal tai liks įtvirtinta tradicija – kaip būtų gerai. Jie skambintų ne tik mūsų neišdildomą ir išliekantį gedulą, jie taip pat kvieštų mus į ateitį, į tolesnį rūpestį mūsų tėvynės likimu, Lietuvos gerove. Jie mums kalbėtų apie viltį – tą pačią svarbiausią, bet kartu ir didžiausią žmogui Dievo suteiktą dovana. Jeigu turėsime vilties, rytojus išaus. Jeigu ne – kas tada?

Gedulas savyje yra šventas žmogiškas veiksmas – sustojame ties blogio raiška, apmąstome jo paslaptį, paliudijame neblėtančią meilę tiems, kurie iš mūsų buvo nuožmiai atimti. Bet gedulą

taip pat tyko ir duobė – jis gali savyje užsisklęsti. Jis leidžia žmogui savo sielvarte sukristi ir gal daugiau nebesikelti. Yra ir ne tokių gražių gedulo pavidalų – kai jis virsta nesibaigiančia aimana ir į kitus, tariamai už mūsų nelaimę atsakingus, nukreiptu niekada neatlyžtančiu kaltinimu. Ironija, kad tokiais atvejais pati auka jai padarytą skriaudą tęsia ir gilina, atstumdama galimybes ją nugalėti, virš jos pakilti ir toliau gyventi.

Kaip tik tokį patirties skriaudos nugalėjimą ir ženklinimą Birželio 14-osios permaina į Gedulo ir vilties dieną. Iš gedulo buvo gimdoma viltis, iš kančių ir mirties – laisvės siekimas ir tikėjimas į Lietuvos ateitį. Ta viltis ir buvo tai, kas dar kartą laimėjo Lietuvai nepriklausomybę. Bet viltis kyla ir slūgsta kartu su žmogaus gyvenimą supančiom aplinkybėmis. Ir paradoksas – tamsiomis dienomis viltis tarsi pati kūrenasi, o pasiekus šviesesnes – ji lyg atsitraukia. Labai greit pamirštama, kiek ji mums kainavo, ir įbedę akis į šią dieną mes tematome tik tai, kas mūsų nepatenkina.

Taip pasitaiko ir dabartinėje Lietuvoje, toks dažnai yra ir

(Nukelta į 4 psl.)

34,260

PILYPAS NARUTIS

Susirenkame 55-ose birželio trėmimų metinėse apmąstyti lietuvių tautos egzistenciją ir pasvarstyti mūsų pačių likiminius klausimus bei kiek ir kuo praturtėjome, o gal ir – kiek ir kuo nuubagėjome.

Tenka šia proga prisiminti ir pagirti kadaise ALTo sukurtą Genocido parodą, kurią man teko nuvežti į Lietuvos muziejų. Tenka pagirti LB dabar užsimojimą ir pastangas įamžinti gyvųjų genocido liudininkų parodymus.

Lietuva pasaulyje pirmoji atpažino nacius ir juos nuteisė 1935 metais. Lietuva pirmoji pasaulyje atpažino komunistus: „geležinė uždanga“ sovietai bandė užslėpti savo piktus tautų žudymo darbus. Bet Lietuva 1941-ųjų metų sukilimu pakėlė „geležinę uždangą“ ir parodė

* Paskaita, skaityta Lietuvių Bendruomenės Cicero apylinkės ir Amerikos lietuvių tarybos Cicero skyriaus suruoštame Gedulo ir vilties dienų minėjime birželio 9 dieną Šv. Antano parapijoje, Cicero, Illinois.

Dipl. inž. **Pilypas Narutis** pirmuoju sovietmečiu buvo vienas iš rezistencijos organizatorių, rezistencinė veikla tęsė ir per vokiečių okupaciją. Gestapo suimtas 1943 metų pavasarį ligi karo pabaigos buvo kalintas Stutthof'o koncentracijos stovykloje. Lietuvių aktyvistų fronto, vėliau Lietuvių fronto veikėjas, Pilypas Narutis taip pat buvo ir VLK'o valdybos narys.

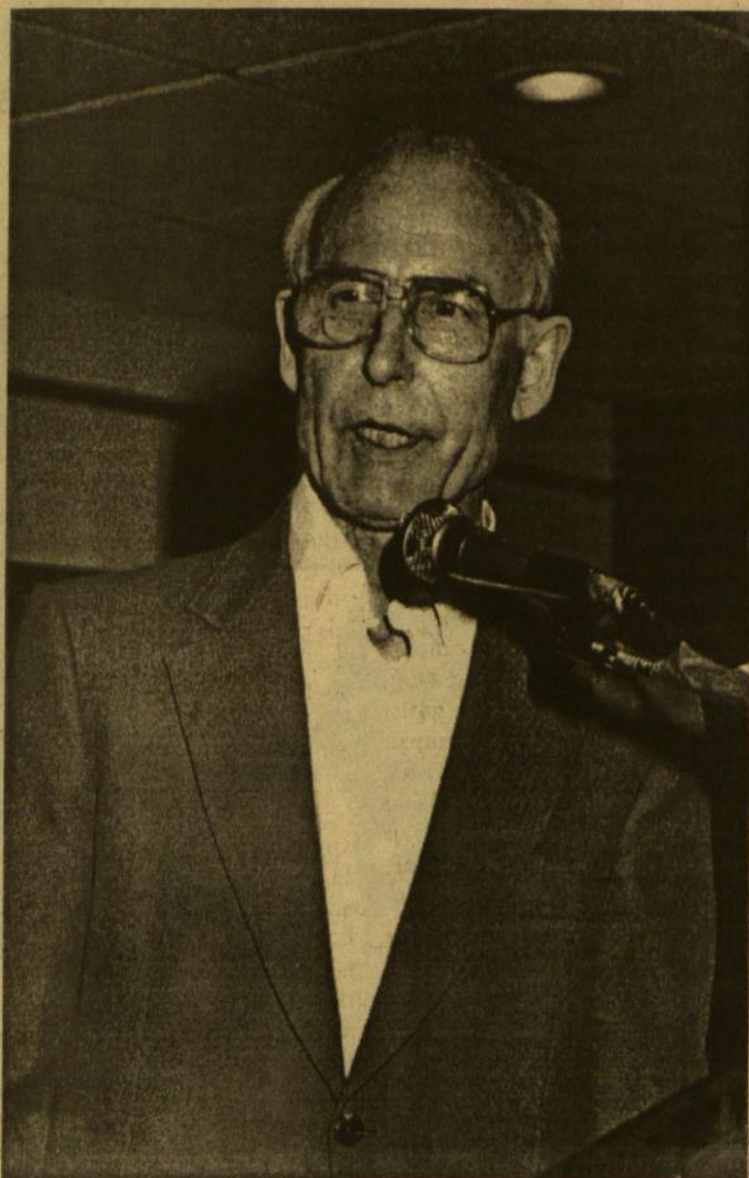
pasauliui komunistų veidą – komunistinį genocidą.

Kodėl Kainas užmušė Abelį? Į šį klausimą Šv. Rašto Senasis testamentas atsako labai paprastai: „Pavydėjo!“ Pavydas sukėlė Kainui akstiną – nužudyti, ir jis nužudo savo brolių.

Ar galima taip paprastai išskirti ir išaiškinti modernių laikų žudynių priežastį? Mes jau ir žudymo vardą turėjome pakeisti, vadiname – genocidu. Tai jau žudymas ne pavienio asmens, žmogaus, tai žudymas – tautų – genocidas. Jau ne vienas asmuo paima peilį ir savo ranką: ne vienas Stalinas, ar vienas Hitleris.

Stalinas sugeba įjungti valstybę – Sovietų Sąjungą: Kaino žudantį peilį įspraudžia į Komunistų partijos – NKVD, KGB rankas. Hitleris sugeba įjungti Vokietijos Reichą ir Kaino peilį įspraudžia į Nacionalsocialistų partijos – GE-STA-PO ir SS-mano rankas. Toks tad „progresas“ nuo Kaino žudymo laikų iki Stalino-Hitlerio genocido.

Susitelkiame šiandien prie paslaptingojo Stalino plano pradžios, pagal Glušausko liudijimą, Stalino užplanuoto 700,000 lietuvių tautos genocido pradžios. Ačiū Dieviui, Stalinas nesuspėjo 700,000 ištremti bei nužudyti per birželio 13/14 dienas 1941 metais. Per keletą dienų pajėgė tik mažą dalį savo plano – **34,260** Lietuvos gyventojų ištremti sunaikinimui, kurie nuriedėjo sovietiniais gyvuliniais vagonais, prikimštais Lietuvos gyventojų, užkaltais ginkluotų raudonarmiečių saugojamais, į Sibirą... mirčiai.

Pilypas Narutis

Jono Tamulaičio nuotrauka

Prisimintina ir 1940 metų birželio 15 diena, paskutiniąją nepriklausomos Lietuvos dieną, kada dar Prezidentas suspėjo pabėgti ir tauta išgyveno grėsmingą tikrovę. Anuo metu, tautai visa tai buvo didelė staigmena.

Kokia maišėtis tada buvo, aprašo Prezidentas Antanas Smetona, savo atsiminimuose, rašy-tuose 1940/41 metais ir išspaus-

dintais *Margutyje* 1955 metais. Prezidentas atsiduso, atsikvėpė ir nusiramino tik tada, kai basas perbrides upelį apsimovė batus ir pajuto esąs ne Lietuvos žemėje. Ko bijojo? Aišku, bijojo priešų. Bet nuostabu, kad bijojo ir savų žmonių. Bijoj, kad iš Kauno pribus savieji, jį sulaukys ir per prievartą grąžins į Kauną. Antanas Smetona, pirma negu sovietų kalinys, pasijuto esąs savųjų kalinys. Štai kodėl jis atsiduso ir nusiramino, tik stovėdamas Vokietijos valdomoje Prūsijos žemėje. Ir tikrai, iš Kauno pribuvo atstovai ir norėjo jį grąžinti. Norėjusius su juo kalbėtis, pakvietė jis pas save, į Prūsijos žemę, bet ne į Kybartus, į Lietuvą, kaip tie atstovai norėjo... Prezidento skubus pabėgimas iš krašto buvo ano metu pirmoji demonstracija pasauliui.

Netrukus Prezidento Smetonos keliu pasekė ir kiti: Ernestas Galvanauškas pabėgo į Vokietiją, generolas Stasys Raštikis ginklu prasiveržė į Prūsų žemę, o tokie kaip Ateitininkų Federacijos vadas Juozas Urmanas... (kaip aš savo knygoje *Tautos sukilimas* aprašiau) – „repatrijavo“... Ir sakau, Prezidento keliu pasekė vėliau ir kiti, nes Prezidentas iš savo pareigų neatsistatydino, kaip tai Sovietai bandė įrodinėti.

Maskva labai klasingai slėpė savo planus. Net ir patys pesimistiškiausi politikai iš pradžių nenumatė Maskvos genocidinio užsimojimo. Maskvos genocidu įsitikino ir visi kiti mūsų politikai tik jau vėliau, kai sėdėjo areštuoti kalėjime arba buvo gabenami į Sibirą...

Kodėl mes šiandien 55 kartą nenurimstame ir pasirenkame birželio 13/14 dienų, lietuvių tautos į Sibirą trėmimų, paminėjimą?

Pirmoji areštų banga buvo jau 1940 metų liepos mėnesį; kai buvo areštuoti kaip tik tie politikai, kurie bandė Smetoną susi-

grąžinti. Jie buvo labai slapčiai areštuoti su šeimomis ir pavieniai, daugiau kaip 2,000 politinių Lietuvos vadų. Maskva be jokių sentimentų susėmė ir pasiuntė Sibiro link geriausius Lietuvos politikus. Matome Maskvos norą, kad nuo liepos mėnesio jau visas riedėtų Lietuvoje aiškia Lietuvos valstybės naikavimo kryptimi. Nuo liepos mėnesio ir visuomenė jau buvo aiški, kad ir nepilnai, Maskvos klaida: ne „Smetonos diktatūros“ naikinimas, bet naikinimas Lietuvos valstybingumo – Lietuvą padarant Sovietų Sąjungos teritorijos dalimi. Oficialiai demonstratyviai ir apgaulinčiai pasauliui parodant, kaip – „Lietuvos atstovai“ važiuoja parsivežti Stalino saulės... Kai iš tikrųjų valstybiniai Lietuvos vadai su Juozu Urbšiu, Antanu Merkiu... visi kartu buvo gabenami Sibiro link.

Anuo metu 2,000 vadų areštas žmonėse buvo priimtas su dideliu susijaudinimu, bet dar ir tada Lietuvoje nebuvo negalvojama, kad tai jau yra tautos genocido pradžia. Tik iš šių dienų žvelgiant iš tikrųjų matome, kad Maskvoje planuoto genocido pradžia Lietuvai buvo 1940 liepos mėn. 11 - 18 d. – Lietuvos politinių vadų areštai. Maskva visada pirmiausia nužudo vadus. Maskva pirmiausia areštuoja ir žudo politinius vadus tam, kad visuomenė pasimestų. Lengviau susidoroti su tauta, likusia be vadų. Areštavusi tautos vadus, Maskva ėmėsi ruošti Lietuvoje tautos trėmimams ir pradėjo trėmimus 1941 birželio 13/14 dienomis. (Maskva tikėjo, kad Lietuvų vadų neliko, todėl tautos sukilimas birželio 23 dieną Maskvai buvo didelė staigmena.)

Šios dienos žinojimu, kad Maskva genocidą pradėjo jau 1940 liepos mėnesį vadų areštu, patvirtiname ir slapta ankstyvą Maskvos planavimą. Tradiciniais birželio 13/14 d. minėjimais pažymime lietuvių tautos genocido pradžią, gedulą ir viltį į Lietuvos istoriją. Tai yra pagrindinė šio minėjimo esmė.

1941 birželio 13/14 dienų genocidinė Maskvos operacija Lietuvą yra ypatingai pažymėtina, nes pradėta buvo taip klasingai, taip apgaulingai, visuotiniu savo suplanavimu, užsimojimo būdu, vykdymo mastu ir staigumu: šitoks lietuvių tautos visuotinis naikinimas trėmimu yra istorinis unikumas. Pasaulio istorija tokio pavyzdžio neturi.

Žinoma, savo apimtimi, ir trėmiamų šeimų ir asmenų gausumu, vėliau, jau 1948 bei 1949 metais lietuvių tautos trėmimai į Sibirą, viršija ir skaičiais, ir brutalumu 1941 metų birželio trėmimus, bet jau juos laikome „normalia“, tolesne Maskvos genocido – lietuvių tautos naikinimo tase, patvirtinančia iš naujo, kad Maskva, Lietuvos komunistų partijos talkinama, suplanuotai, sąmoningai vykdė lietuvių tautos genocidą ir tęsė toliau. Taigi Maskva ne tik okupavo, paverė, bet ir – vykdė tautos genocidą Lietuvoje apgalvotai ir suplanuotai, profesionaliai.

Reikia prisiminti, kad visai tipiškai vienodai genocidas buvo vykdomas Latvijoje ir Estijoje, kaip ir Lietuvoje.

Maskvos apgaulė ir apgaulės būdai neišvaiduojami: apgauldinėjama buvo ne tik Lietuva, bet ir visas pasaulis.

(Nukelta į 2 psl.)

Gedulo ir vilties diena Lietuvoje 1989 metais (Tauragė)

Vytauto Butkaus nuotrauka

34,260

(Atkelta iš 1 ps.)

Stalino šešelyje — Hitleris

Sovietinis genocidas Lietuvoje tampriai susijęs su Hitlerio planais.

Ir naciai Europos tautas (ne vien tik žydus) panašiai kaip komunistai naikino. Naciai naikino daugiau impulsyviai, protarpiais, be ypatingo planavimo, moderniau — krematoriumais. Komunistinis Sovietų Sąjungos genocidas apėmė visas tautas, buvo masiškai iš anksto paruošiamas. Lietuvos trėmimai, jau nuo 1939 metų planuoti, buvo žaibiškai vykdomi. Tai buvo karinė, specializuotų žmonių, profesionalų, vykdoma operacija: lietuvių tautos naikinimas išsiuntimu į Sibirą.

Ryšium su Molotovo-Ribbentropo paktu yra akcentuojama Hitlerio iniciatyva. O manau, kad, metas imti akcentuoti Stalino iniciatyvą. Įvykių raida rodo, kad Stalinas gimdė Hitleriui planavimus. Tik Hitleris, nenorėdamas prarasti iniciatyvos, kai ką viena minutę anksčiau pradėdavo negu Stalinas. Bet Stalinas planavo ir paruošė dirvą Hitleriui.

Labai pastabiai atkreipė dėmesį Jonas Dainauskas *Drauge* 1995 m. rugsėjo 28 d. straipsnyje „Ribbentropo-Molotovo pasekmės Lietuvai“: „1941 m. gegužės mėn. Raudonosios armijos 170 divizijų, stovėjusių Uralo, Sibiro ir Šiaurės Kaukazo srityse, gavo įsakymus keltis į naujas vietas, bet slaptumas buvo toks didelis, kad net divizijų vadai nežinojo vietovių vardų, kur jie vyksta. Rusų kariniai autoriai nurodo, kad tos perkeltos iš tolimų rytų divizijos neruošė apkasų ir gynybos įtvirtinimų, bet apsistojo daugiausia miškuose apie 50-60 km nuo Vokietijos sienos...“ Ir Lietuvos pasienis buvo prigrūstas Raudonosios armijos.

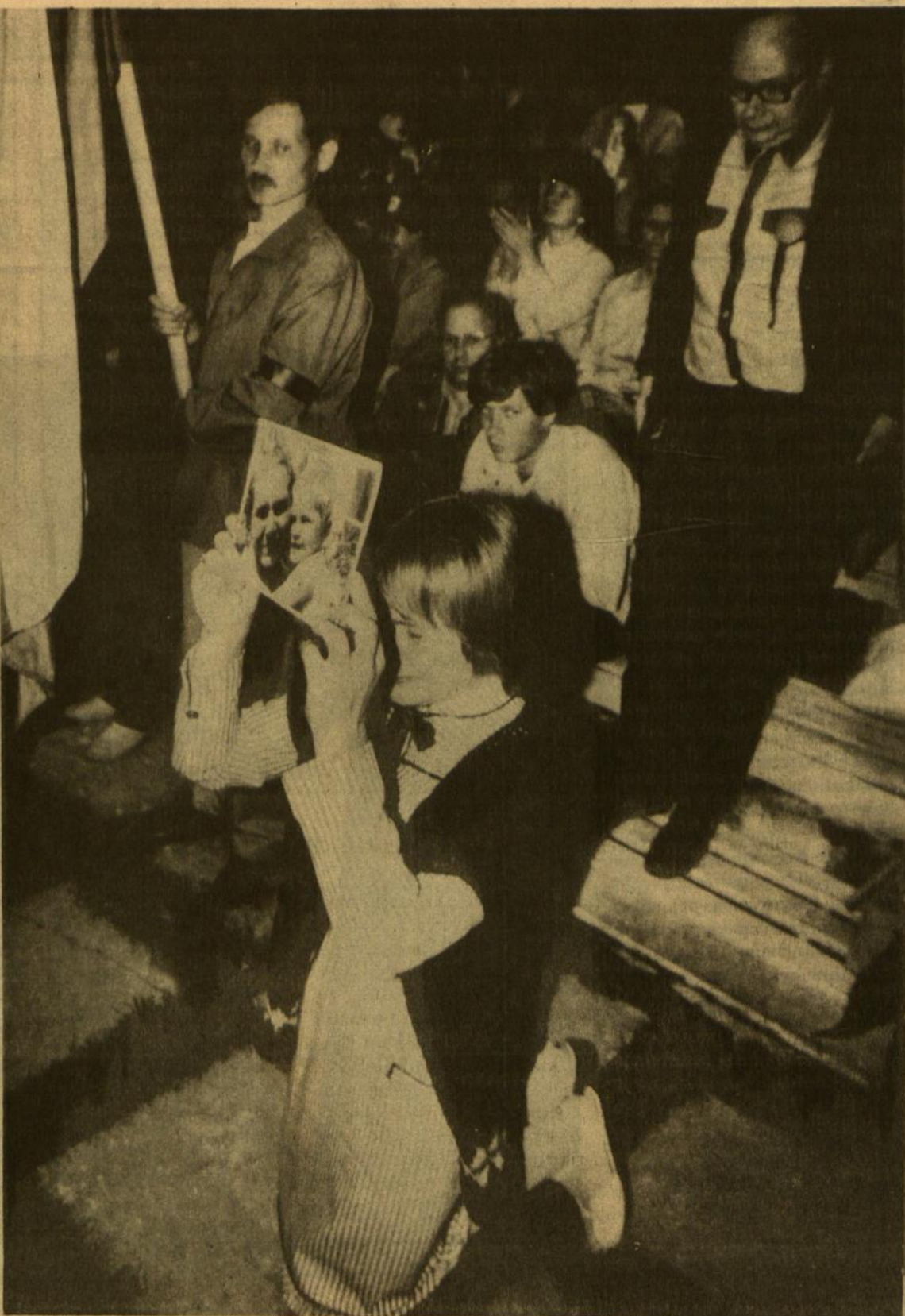
Stalinas aiškiai ruošėsi užimti Europą. O genocidas, užėmus kraštą, jau buvo okupacinės akcijos dalis — valdymas tautas sunaikinant.

Kad Stalinas gimdė Hitlerio planus ir Hitleris buvijo Stalino šešelyje, rodo štai kas:

1. Dar Hitlerio nebuvo, kai Stalinas su savo štabu planavo pasaulio sukomunistinimą ir siuntė į visas pasaulio šalis savo komunistus. Stalinas planavo Kominterną, vėliau Kominformą, o tokius, kaip trockistai, žudė.

2. Hitlerio užsimojimai labai atitiko Stalino planus, todėl jis nusisuko nuo Vakarų, nuo Anglijos ir pasisiūlė būti draugu Hitleriui.

3. Hitleris aiškiu karo būdu, o Stalinas neva be karo įvedė savo kariuomenę ir pasiėmė dalį Lenkijos ir Lietuvos ir kitas teritorijas jau 1939 metais. Tad kodėl Stalino nevadinti kariaujančiu jau 1939 metais?

Albertas Švenčionis (Kaunas)

„Sugrįžimas“ — 3
(Sibiro tremtinių palaikai sugrąžinami į Lietuvą)

4. Stalinas savo materialine parama Hitleriui — tie garsūs aukso rubliai už Lietuvos žemes — pilnai rėmė Hitlerio planus ir didino Hitlerio norą kariauti. Hitleris kariavo. O kodėl nevadinti, kad tuo būdu ir Stalinas kariavo, jei rėmė ir „draugiškai“ drąsino Hitlerį: „Kariauk...“

5. Hitleriui kariaujant, Vakarami buvo silpninami. Kad Vakarami susilpnėtų — Stalinas laukė. Kariaudamas Hitleris silpo. Nusilpusiam Hitleriui „i pagalbą“ jau ruošė ir Stalinas savo kariuomenę: Europos puolimui gabeno gausią kariuomenę prie Europos vakarinių sienų, Hitlerio jau užkariautų.

6. Hitlerio talkininkas buvo Stalinas taip, kaip ir Musolinis.

(7. Ir dabar Maskva neatsisako žygio į Vakarus, laiko labai modernizuotą kariuomenę su raketomis Karaliaučiuje, Lietuvos žemėje.)

Oficialiame kalendoriuje laikoma, kad buvusį Antrąjį pasaulinį karą yra pradėjęs Hitleris. Bet Hitlerio planams padėjo Stalinas, remdamas Hitlerį ir pasirašydamas Ribbentropo-Molotovo paktą ir kartu rikiuodamas savo kariuomenę prie Europos. Sovietinės pirmosios okupacijos metu Lietuvoje buvo draudžiama, ir mes negalėjome kalbėti viešai, kad Hitleris yra priešas.

Kai buvau šiemet Holokosto muziejuje, Washington'e, kuris nepaprastai moderniškai suplanuotas ir įrengtas, pasigedau praradęs apie Staliną ir Stalino planus ir tuo atveju šis muziejus yra siauras, nepilnas ir vienpusiškas, o tuo būdu klaidingai jaučiamas kartoms pristatydamas pasaulinių įvykių raidą.

Tad pradedant kalbėti ir rikiuoti Antrojo pasaulinio karo įvykius, tie įvykiai bus istoriškai tei-

singesni, jei bus pradėdami nuo Stalino planų, nuo nepavykusios Stalino invazijos į Suomiją ir pavykusios Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Lenkijos dalies okupavimo.

Lietuvos komunistų partija

Lietuvos Komunistų partija 1939 metais buvo menka (LE XII, p. 299), turėjo 700-900 narių, su lietuvių mažuma. Dekanozovas papildė ją iš SSSR. Papildžius rusais iš Maskvos 1940.4.17 jau būta 3,138 nariai, o 1956 metais jau skelbiama 38,087 narių ir kandidatų (iš kurių 56% lietuvių).

Lietuvos Komunistų partija Maskvos okupacijoje atliko bjaurų vaidmenį, išdavikišką vaidmenį. Maskva naudojosi Lietuvos komunistine partija, kaip medžiotojai naudoja šunimis, medžiodami stirnes.

Stalino valdymo įrankis visoje Sovietų Sąjungoje, kaip ir Lietuvoje, buvo Komunistų partijos centro komitetas. Nuo pirmųjų Maskvos okupacijos dienų 1940/41 metais, taip kaip ir nuo 1944 metų antrojoje okupacijoje, už genocidą Lietuvoje pilną atsakomybę neša priklausantieji Lietuvos Komunistų partijai.

Visi lietuviai, esantieji už Lietuvos ribų, kurie pergyvenome pirmąją okupaciją, girdėjome ir sekėme 50 metų, ką darė Lietuvoje ir ką kalbėjo Lietuvos Kompartija apie Lietuvą ir apie lietuvius, esančius už Lietuvos ribų. Lietuvos Kompartija aprūpindavo komunistinę Maskvą suklustais ir apgaulingais dokumentais, nuolat pristatė pasaulyje klaidingą okupacinės Lietuvos vaizdą ir šmeižė visus mus, už Lietuvos ribų esančius lietuvius.

Prileisime, kad esantieji dabar komunistai yra nauja generacija, neturinti ko nors bendro su Kom-

partija, kuri vykdė genocidą. Bet faktai rodo, kad 1990 metais iš Maskvos kominternu atsiskyrusi Lietuvos Komunistų partija nėra atsiribojusi nuo Lietuvos Komunistų partijos praeityje vykdyto genocido, tautos žudymo darbų ir veiksmų, nei pasisakiusi, nei pasiteisinus, nei pasmerkusi vykdytą genocidą, bet pilnai pasisavino per Maskvos malonę gautas visas materialines ir ekonomines, ir „garbės“ privilegijas bei pensijas.

O paveldėję turtus buvę komunistai ar nedominuoja dabar Lietuvos gyvenime? Bet kur dabar yra Lietuvos Komunistų partija?

Lietuvos Komunistų partijos lietsargis buvo išskėstas visą 50 metų, iki 1990 m. gruodžio 19 d. (atimti iš komunistų reikia tik trejus metus, kada komunistus ir jų darbus Lietuvoje pakeitė jiems giminingi naciai).

O kodėl sakau, kad Lietuvos Komunistų partijos lietsargis buvo išskėstas Lietuvoje iki 1990 m. gruodžio 19 d.?

Štai oficialus dokumentas — kopija iš Lietuvos Teisingumo Ministerijos su Lietuvos valstybiniu štampu:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
TEISINGUMO MINISTERIJA
į s a k y m a s Nr. 96-VO

1990 m. gruodžio 19 d.

Lietuvos Komunistų partijai pakeitus pavadinimą, perregistruoti ją kaip Lietuvos Demokratinę Darbo partiją.

Pasirašo: Ministras P. Kūris.
Seka antspaudas: „Lietuvos Teisingumo Ministerija“.

* * *

Štai, kaip dingio Lietuvos Komunistų partija nuo 1990 metų gruodžio 19 dienos. Dabar verta prisiminti visuomenėje gerai žinomą profesoriaus Vytauto Landsbergio pastabą: „Sakoma, kad komunizmas mirė. Bet, kur jo lavonas?“ Ar LDDP yra Komunistų partijos lavonas?

Pagal demokratine tvarką ir laisvais balsavimais tautos dauguma pasisakė už LDDP. Lietuva laisva. Mes džiaugiamės nepriklausoma Lietuva ir gerbiame tautos valią. Taigi per praėjusius metus LDDP turėjo progos parodyti savo veidą.

Bet dėl LDDP dar yra daug klausimų. Ar visi LDDP atsiribojo nuo Komunistų partijos? Ar visi LDDP pasmerkė Komunistų partiją? Ar LDDP paskelbė neturinti nieko bendro su praeities Komunistų partija? Ar LDDP susirūpinusi, kiek žalos padarė Komunistų partija Lietuvai? Kiek LDDP bandė ką nors pasakyti dėl Komunistų partijos praeities darbų ir dėl genocido? Stokija atsakymų į šiuos ir panašius klausimus.

Atsakymą į šiuos klausimus tegu kiekvienas lietuvis pats pasiieško ir tegu kiekvienas pasisako.

Milda Viskantaitė

ILGESYS

Čia gūdu, tiktai Sibiro vėjai dejuoja,
Tik kvatoja bejausmė taiga.
Čia mano trapi, basakojė jaunystė
Kenčia įkalinta ir ištremta.

O, Tėvyne, o Mama, broliai, sesutės,
O dainos pušynuos kvapiuos,
Ar grįšiu kada, ar galėsiu priglusti
Krūtine prie žemės gimos?

Ar galėsiu, išbėgus į pievą gėlėta,
Vėl nurimt nuo glamonių rasos
Ir klausytis pavasari šviesų
Lietuvos rytmetinės maldos?

Ar galėsiu, suklupus, prie Motinos kojų
Išbučiuot Jos pūslėtas rankas
Ir seklyčioj, prigludus prie švento kryželio,
Išverkti jaunystės skriaudas?

Ar pajėgsiu Angarske sukepusį skausmą
Nuskandinti skaidriam Nemune
Ir taigoj įsigėrusį stingdantį siaubą
Iškvėpt Lietuvos pušyne?

Nors numirt ar sugrįšiu šalelėn gimtojo?
Ar rūtos ant kapo žaliuos?
Ar galėsiu ilstetis po Tėviškės smėliu
Ir klausyt vyturelių dainos?

O Lietuva, mano šalele gražioji,
Pavergta, nuniokota svečių nekviestų,
Su Tavim mano mintys, Tavyje mano viltys,
Tu — svaja nemiegotų naktų.

Tu — mano ašara, Tu — mano skausmas,
Tu džiaugsmo gėlė mintyse.
Vis tiek sugrįšiu, vis tiek pareisiu,
Jeigu ne kūnu, tai nors dvasia.

Iškentėsiu aš tremtį ir badą, ir šaltį,
Iškentėsi vergovę ir Tu.
Aš sugrįšiu gyva, Tu taip pat prisikelsi,
Nusimetusi jungą raudonų rytų!

Irkutsko moterų lageris, 1952

Ir moterys, ir vaikai,
ir seneliai — į Sibirą

34,260 — tai 1941 metų birželio 13/14 dienų iš Lietuvos ištremtųjų skaičius, kuris yra Bostono

Lietuvių enciklopedijoje (XV, p. 369) įrašytas. Dėl to skaičiaus dabar ginčijamasi. Nemažai Lietuvos visuomenininkų yra įsijungę į diskusijas dėl šio skaičiaus. Bet (Nukelta į 3 ps.)

Albertas Švenčionis (Kaunas)

„Sugrįžimas“ — 1

Albertas Švenčionis (Kaunas)

„Sugrįžimas“ — 2

Piktos ir neatsakingos išvados

JONAS PABEDINSKAS

Lietuviškoje viešumoje pasirodė teigimai, kad buvęs ambasadorius Stasys Lozoraitis dirbęs ne tik anglų žvalgybai, bet ir bendradarbiavęs su KGB. Tokios išvados darytinės, pasiskaičius Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos išleista knygėlę *Užkulisiai* – Iš naujosios Lietuvos istorijos, Nr. 2, 1996).

Tai ištraukos iš KGB agentūrinių bylų, liečiančių advokatą Juliją Slavina (agentą „Charj“). Jo brolis tai tas pats Aleksandras Slavinus, nuo senų laikų prisiekęs komunistas, kuris ne per seniausią vokiečių *Die Zeit* laikraščiu teigė, kad tik lietuviai, ir dar žiauriau už SS, naikino žydus Lietuvoje. Pastarojo dukrė M. Baublienė, KGB žmonių bendradarbė, buvo įsteigusi bene pirmąją privačią importo firmą VILBARA Vilniuje su savo kolegų pagalba.

Pristatydami šią medžiagą redaktoriai konstatuoja, kad „Agento 'Charjo' (Juliaus Slavino) elgesys nebuvo tiesmukiškas ir primityvus – jam rolę kruopščiai ruošdavo patyrę KGB darbuotojai, savo planus ir scenarijus derinę su Centru Maskvoje“. Dar daugiau: „Julius Slavinus (agentas „Charis“) išsilavinęs, gražiai sudėtas, patrauklus advokatas lengvai igydavo aplinkinių pasitikėjimą“.

„J. Slavinus dirba KGB iš idėjos, todėl ne vieną sykį kartojamas jo patikrinimas KGB vadovybei apie savo ištikimybę komunisto idealams iki pat mirties yra nuodirdus ir tvirtas“. Ar jis buvo toks tiesiog neįtikėtinais reikais, „idealistas“ iš vėlyvųjų komunistų tarpo, tik vienas Slavinus nežino. Bet jei jis tokiu nebuvo, tai tada visi išlikę jo raštai yra beveik niekam verti. Jis tik žaidė savanaudišką žaidimą, kad jam gyvenimas būtų lengvas ir kad galėtų, kaip agentas, išvykti į Vakarus, kada Sovietijos žlugtų jau dunksnojo nebe už kalnų.

Ne idealisto, bet savanaudžio Juliaus Slavino pranešimai neat- sakingai panaudojami žeminti Stasio Lozoraitio atminimą. Politiko, kuris kaip tik siūlė tokią dokumentaciją vartoti labai atsargiai ir ją naudoti tikriems tautos persidavėjams išryškinti.

Dabar, pasinaudojant kitų primityviais metodais, norima parodyti, kad Lozoraitis, besikalbėdamas su Slavinu Romoje, tapo KGB įrankiu arba bendradarbiu. Sekant ankstesniu kai kurių įpročių greit kitus kaltinti KGB kolaborantais, atsiranda dabar galimybė įtarti Lozoraitį neprotinumu, naivumu ar gal net nepatriotiškumu.

Atidžiai įsiskaitę, pastebėsime, kad Slavinus turėjo būti visa galva inteligentiškesnis ir „ktyresnis“ už KGB operatyvinius saugumo darbuotojus, kuriems jis pranešinėdavo. Pastebėsime, kad jo pranešimai apie Italiją buvo tiek geri kad pasiekdavo saugumo generolų stalą. Kadangi Lozoraitis buvo tik vienas vertingas jam kontaktas (Slavinus, dr. Kazys Bobelis ir Lozoraitis buvo, kiek galima suprasti, klasiškai Kaune), tai jis visur ir visada Lozoraitį iškelia. Jis, pavyzdžiui, gudriai išsisuka iš ke- lionės į Lenkiją (p. 97) ir vėliau pranešime sako: „Taip pat buvo išanalizuoti agento ryšiai užsienyje ir galimybė juos panaudoti

mūsų tikslams. Agentas papasakojo apie savo ryšius Italijoje, VFR, Anglijoje, JAV – S. Lozoraitis (jaunesnysis), Bobelis – VLIKo pirmininkas, grafas ir grafienė Lubenskaiai Anglijoje, Klimas ir Milošas Paryžiuje, ir kiti, galintys susisiekti su Vatikanu, Bžezinskiu, Kisindžeriu, bei kitais žvalgybai ir kontržvalgybai įdomiais asmenimis“. Sakė, kad turėjo gerus santykius su Tomu Venclova ir Aleksandru Štormu, bet kitur pastaruosius iškritikavo – matyt, neišėjo kaip reikiant su jais susirūti. KGB generolai Slavinu patikėjo, o jis teturėjo tik Lozoraitį, užtat reikėjo priskaldyti gudriai suformuluotų teigimų, pasikalbėjimų, tokių, kurie aukštintų Slavino darbo vertę KGB akyse. Ką jie kalbėjo vienas su vienu, nežinome, bet kai kas tikrai skamba ne „lozoraitiškai“. Pavyzdžiui, „S. Lozoraitio nuomone, labai pavojingas yra VLIKo pirmininkas Kazys Bobelis (su šaltiniu [Slavinu – JP] kartu mokėsi gimnazijoje), kuris yra populiarus ir kurį remia plačios lietuvių emigrantų masės ir kai kurie atsakingi Reigano administracijos veikėjai (apie ką kalbama S. Lozoraitis nepasakė). S. Lozoraitio nuomone, K. Bobelis neatsakingas ekstremistas, atsiradęs dėl dabartinio etapo paastrėjusios padėties [1984 metais – JP]“. Lozoraitis taip nebūtų galėjęs kalbėti – tai yra grynas Slavino išmislas.

Reikia galvoti, kad daug kas yra pateikiama, norint išskirti Slavino kontakto su Lozoraitiu svarbą tam, kad jis galėtų vykti į Vakarus. Jis yra ne pirmas improvizavęs KGB raportus, nes Washington'e sėdėję pora KGB kari-

Povilas Puzinas

Povilo Puzino darbų paroda atidaroma šiandien, birželio 15 dieną, 7:30 v.v. Lietuvių dailės muziejuje, Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois.

ninkų neseniai viešai prisipažino, kaip jie įmantriai apie jų pačių iš- piršto išlaužtus susitikimus pranešinėjo Maskvai.

Išsilavinusiam Sovietijoje advokatu, su dideliais gabumais stebėti aplinką, atrodo, buvo įmanoma pristatyti reikalus dėl jo ke- lionių taip, kaip jam reikėjo. Kas žino, gal jis kombinavo tapti dvi- gubu agentu per Lozoraitį ar net per Kisindžerį... jei būtų pradėjęs tikėti savo paties pasakėlėmis.

Juk tokie siekia tarnauti tiems, kurie daugiausia moka... o dėl to sugalvoti kokius įdomius pranešimus, truputį paprakaitavus, įmanoma.

Nepatikrinus – kiek tie raštai verti? Neatsakingai darant išva- das, kiek padaroma žalos? Per dažnai, atrodo, užuot ieškojus tie- sos, šita medžiaga virsta ginklu prieš kitą nusiteikusius. Kada iš tikrųjų šitie dokumentai turė- tų tarnauti tikriems išdavikams išaiškinti.

Balys Auginas

UŽ KĄ?

*Traukiniai, traukiniai, traukiniai...
O juose – kaliniai, vergai, kaliniai...
Suimti, vežami, nekalti
Iš Tėvynės savos ištremti –*

*Ir dejuodami dunda vagonai,
Rauda requiem ratų vargonai:
– Nekalti, nekalti, nekalti,
Surinkti, užkalti nevilty –*

*Tyli saulė laukuos alpdama,
Verkia kūdikis, rauda mama,
Dūsta žmonės, vagėnuos miršta,
Dunda ratai: Už ką ir už ką? –*

*Rymo miškas tylus pakely,
O namai jau paliko toli –*

*Ir kiekvieną birželį suošia klevai:
– Tu iš taigų ir tundrų dar vis negrižai...
Kai užplūdo Tėvynę vergijos skėriai –
O, nekaltas lietuvi, už ką tu mirei? –*

34,260

(Atkelta iš 2 psl.)

daugiau ieškomas skaičius, o ne žmonės. Nors yra ir labai gražių pragiedrulių. Mačiau pradėtą sudaryti Lietuvos tremtinių sąrašą. Bet dar daug naršomasi po KGB popierių šiukšlyną, to šiukšlyno skaičiai sensacingai spausdinami, su komentarais ir be jokių komentarų, bet tos KGB celės Vilniuje, kuriose Lietuva buvo kankinama, naikinamos. Čia pat yra dar gausūs gyvi liudininkai – Lietuvos kovų ir geno- cidiškų Maskvos veiksmų liudi- ninkai. Ar galima vadinti susirūpinimu lietuvių tauta ir jos nuostoliais, jei juntame, kad ne- kreipiamas valstybinis dėmesys į Sibiro kankinius, ir sužinome, kad Lietuvoje gyvenantieji buvę KGB karininkai gauna didesnes pensijas už Sibiro tremtinius?

O čia, už Lietuvos ribų, jau rū- pestį kelia skelbiama nauja idėja, kad tik archyviniai popieriai byloja apie istoriją... O liudinin-

kais pasitikėti negalima, nes esą jie nepilnai teisingi.

Iki šiol istorikai džiaugdavosi, galėdami atsiremti ir į liudininkų parodymus. Dabar straipsnyje „Istorijos politizavimas išeivijoje [? mano klausukas – PN] ir Lietuvoje“ *Akiračiuose* 1996.1.1, Nr. 19,275. Saulius Sužiedėlis jau skelbia: „Stengdamiesi atsta- tyti praeitį, istorikai pirmiausia remiasi archyvine medžiaga [mano pabrėžta – PN] papras- čiausiai todėl, kad jinau nustatę, ką žmonės rašė ir galvojo, o ne ką jie sakosi galvoje, darę ir mažę po daugelio metų, kuomet būna pagunda tikrovę pasukti sau nau- dinga linkme“. Ir daro tokį spren- dimą: „atsiminimai ir 'gyvi liudijimai'... negali atstoti kritiško archyvinės medžiagos tyrimo“ [mano pabrėžta – PN]. Nežinau, kodėl Saulius Sužiedėlis vartoja daugiskaitą „istorikai“ ir neduoda kitų pavardžių, o tik save patį.

Nežinau, kodėl šiame straips- nyje Saulius Sužiedėlis įrodinėja ir, kad istorija yra tikras moks- las, toks pat kaip fizika, chemija ar matematika. Ar todėl, kad jis pats abejoja, ar todėl, kad fizikai, chemikai ir matematikai žmonių liudininkų iš viso nereikia? Kai sako, kad liudininkais negali remtis ir negali pasikliauti isto- rikai, tai taip ir nežinau, kaip atrodytų teismai be liudininkų?

Sauliui Sužiedėliui, reikia ar- chyvinių popierių, o ne liudinin- kų. Aš manau, kad Saulius Sužiedėlis tikrai turės darbu, nes archyvinių popierių prikurti Maskva, ypač stalininė Mask- va, buvo ir yra tikra specialis- tė ir jų prikūrė labai daug. Tenka palinkėti tik sėkmingo darbo...

O dėl kitų archyvų: negi tuos archyvinius popierius rašė kažko- kie neklystantys dievai, o ne žmonės. O, tikrai! Sovietinius archyvus gamino tikrai ne žmo- nės, o sovietiniai KGB-istai...

Keista ir gaila. Dabar, kada dar likę šiek tiek gyvų liudininkų iš nacių ir sovietų pragaro, mokslo vardan įnešamas sąmyšis, didelis sąmyšis. Skelbiama, kad nega- lima pilnai pasitikėti liudi- ninkais.

Pamąstykite dabar ir jūs, už Lietuvos ribų esantieji liudi- ninkai, kurie čia dar sėdite ir da- bar dar galite paliudyti, pasakyti, kodėl pasitraukėte 1944 metais jūs ir kiti iš Lietuvos... O kai jėgų nebeliks? Liks tik KGB „archyvi- niai dokumentai“, kuriuose yra, kaip žinote, įrašyta ir jau liks am- žiams įrašyta – „iš Lietuvos 1944 metais pasitraukę fašistai, liaudies priešai...“ Arba... „iš- vežti iš Lietuvos į Sibiro buožės, prostitutės ir t.t.“ Štai kur reikia susirūpinti, kai tokiems archyvais bus klaidinami mūsų vaikaičiai.

Grįžkime prie ypatingo darbo, prie kurio dabar taip intensyviai daug kas įsikišę prakaituoja, ir klausime, kiek nustolstama da- bar nuo skaičiaus 34,260 – 1940/41 metų trėmimo skai- čiaus.

Povilas Puzinas

Pabėgėlis su kūdikiu

Šia tema yra daugybė knygų. Vėliausioji – Arvydo Anušausko *Lietuvių tautos sovietinis naikini- mas 1940-1958*. Anušauskas duoda (p. 137) lentelę 1940 ir 1941 m. birželio 13/14 d. „Geno- cido aukų skaičiai“. Jo surinktas per 1940/41 metus sunaikintų ar ištremtųjų skaičius – 31,000. Su- mini Vytauto Vardžio skaičių – 34,000. Idomi Anušausko pasta- ba (p. 108): „skaičiaus patvir- tinimo neverta ieškoti NKVD ar NKGB dokumentuose“. Jis nuro- do: „P. Gladkovo ataskaitoje – 17,485; tokiu tariamo ataskaitos tikslumu buvo siekiama pri- dengti tikrųjų tremtinių skaičių...“

Aš lieku prie 34,260 Lietuvos gyventojų į Sibiją trėmimo skai-

čiaus. Šis skaičius buvo diskutuo- jamas 1941-1942 metais Kaune. Po sukilimo, pamačius sovietinio genocido pasekmes, rašytojas Juozas Senkus, dr. Broniaus Stasiukačio iniciatyva, buvo prašytas LAF Štabo pradėti rink- ti genocidinę medžiagą, pritarė Juozas Brazaitis, ejes Ministro pirmininko pareigas, ir Senkus suorganizavo geriausius to meto profesionalus talkininkus ir turėjo Vyriausybės užnugarį tam darbui. Skaičius 34,260 skaičius yra labiausiai patikimas, surink- tas anksčiausiu po pirmojo Sovie- tų įvykdyto genocido Lietuvoje metu. (Kiek žinau, buvo renkama trėmimų įrodomoji medžiaga. Buvo ne tik suskaičiuoti ir va- gonai, berods, apie 900-1,000, buvo priimta 35/per vagoną

talpos žmonių vidurkis, bet buvo ir išklausyta daug liudininkų ir surinkta daug parodymų. O jei imti vidurkį, tai gali būti ne tik mažiau, bet ir daugiau.)

Sovietinio genocido muziejus būtinas

Kai kuriems Holokosto isto- rikams kažkaip užsičiaupia bur- na, kai pradeda kalbėti apie komunizmo genocidą. Lyg kal- bant apie komunistų vykdytą genocidą, sumažinama nacių genocido reikšmė.

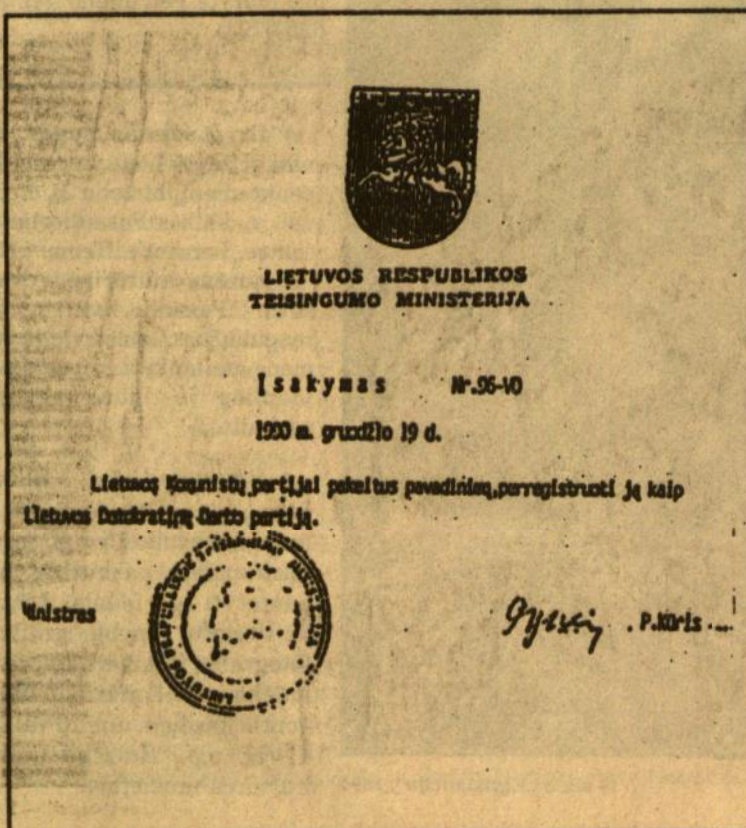
Jei nueisite į Holokosto muzie- jų Washington'e, pastebėkite, kokį įspūdį palieka įrengtuoti pasikalbėjimai su liudininkais. Jų klausosi visi, įrengtuoti liudi- ninko pasakojimai, tai didžiau- sias efektas. Lietuvos kančių is- torijoje reikia ir būtina įamžinti parodymus gyvųjų liudininkų, likusių dar gyvų iš žiaurios Sibi- ro vergovės ir kacetų išgyvenimų.

Iš tikrųjų, Holokosto istoriškai duomenys, nepaminint sovietinio genocido, ne tik yra blankūs, yra ir net klaidinantys. Holokostas

Vokietijoje prasidėjo tik tada visa savo pilna jėga, kai Stalinas su Hitleriu oficialiai susitarė. Pirmuosius pavyzdžius holokos- tui davė Stalinas, ne tik Katyno miške žudydamas Lenkijos kari- ninkus ir kareivius, bet, kaip mes žinome, anksti prieš tai žu- dydamas ukrainiečius ir kitas tau- teles ir net vokiečius iš Dunojaus baseino ištremdamas į Sibiją.

Ir lietuvių tautos genocidas 1940-1941 metais, komunistų partijos ir Stalino pradėtas Lietu- voje, yra pirmasis pasauliui pa- rodytas genocidas ir daug daug suktiesnis negu po to nacių pradė- tas. Tad tik nuo komunistų geno- cido pradėta genocido istorija yra ir bus pilna praėjusio penkiasde- šimtmečio Europoje vykdyto genocido istorija.

Kai Washington'e šalia dabar- tinio Holokosto muziejaus bus pa- statytas ir sovietinio genocido muziejus, bus suteiktas pilnas praeities vaizdas ateinančioms kartoms. Lietuva turėtų būti viena iš pagrindinių iniciatorių komunistinio genocido muziejaus Washington'e pastatymui.

Vytauto Šeštausko-Gulbino fotografijų paroda

ASTA KRIŠTOPIENĖ

Vytauto Šeštausko-Gulbino, fotomenininko iš Kauno, paroda vyksta Čikagos Čiurlionio galerijoje nuo gegužės 17 d. iki birželio 30 d.

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas gimė 1950 metais darbininkų šeimoje. 1973 metais baigė Vilniaus BGAM mokyklą, įsigijo fotografo specialybę. Dirbo fotografu įvairiose mokslo įstaigose, knygų leidyklose, bendradarbiavo spaudoje. Nuo 1977 metų yra Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys.

Reikšmingiausi kūrybiniai darbai: ciklas „Transformacija“, sukurta 1986 metais: ciklas „Egzistencija“, sukurtas 1994 metais.

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas dalyvavo parodose Lietuvoje, Ispanijoje, Japonijoje, Kanadoje, Brazilijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, JAV. Svarbiausias apdovanojimas: Grand Prix XVIII foto bialalėje Poznanėje, Lenkijoje, 1986 metais. Parodos, vykstančios Čiurlionio galerijoje, tema — egzistencija. Parodą rengia Budrio lietuvių foto archyvas.

Fotografija. Menas ar ne? Visi sutiks, kad ji nepranoks didžiųjų dailininkų. Visi turėtume sutikti, kad ji yra būtinybė šiuolaikiniam gyvenime, kad be jos daug ką prarastume.

Žiūrint į fotografiją kitu kampe, suprantame, kad tai žmogaus darbas, kad tai ne tik asmenybės gyvenimo būdas, bet ir jo dvasinio gyvenimo veidrodys, tai savotiška jo sielos kalba.

Prieš mane visas pluoštas fotografijos darbų. Visuose vyrauja juoda spalva: juoda saulė, juodos nakties skraistės glėbyje paukštis palūžusių sparnu... Tos juodos spalvos lyg ir per daug, tačiau iš darbų jos nepašalinim, neišmesim. Turbūt ir nereikia... kokia spalva gi atvaizduotume žmogaus gėlą, rūpestį, kančią ar netekties skausmą?

Dar vienas momentas: kodėl visuose darbuose, o jų per 180, kartojasi ta pati tema, ta pati liūdna gaida? Stengiuosi suvokti, pažadinti jau susiklosčiusius vaizdus ir klausiu: kas tai? Baimė? Bandydas paslėpti savo tikrąjį „aš“, kuris yra be galo subtilus ir jautrus, ir bijo būti pažeistas žiaurios, kartais labai negailestingos gyvenimo realybės.

Kas tai? Galbūt tai įžūliai begėdiškas, sakyčiau, net ciniškas blogųjų jėgų pavaizdavimas mus supančiame pasaulyje.

Kas tai? Galbūt tai nenoras matyti saulės šviesos žaismo žmonių širdyse, ar nemokėjimas suprasti, kad po gėlos visuomet ateina ir

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Iš ciklo „Egzistencija“, 1994

Egzistencija — per amžius žmogui išskylanti pasirinkimo būtinybė: tarp gėrio ir blogio, tarp buvimo ir išnykimo. Šioje metafizinėje riboje tiriamas žmogaus tobulumas ir tvirtumas tam pa esatim prieš lemiamą apsisprendimo momentą. Tik savo dvasinės energijos pastangomis, aukos kaina jis gali laimėti tą kovą.

Ciklas „Egzistencija“ — reakcija į kasdien vis labiau didėjantį mūsų dvasinį nuosmukį, moralės normų nepaisymą. Tai — noras įžiebtį mūsų samonėje šviesą ir priversti susimąstyti apie gyvenimo prasmę. Tai — viltis, kad mes pakilsime iš nuopuolio...

Šis ciklas gimė seniai, bet viešai parodyti galėjau tik dabar. Matydamas dalies visuomenės dvasinį ir moralinį nuosmukį, negalėjau likti abejingu ir įsipareigojau sau sukurti fotografijų ciklą, kuriame išsakyčiau savo nerimą. Per metaforas, simbolius rodau žmogaus gyvenimo trapumą, laikinumą ir tuo pačiu — o tai svarbiausias šio ciklo tikslas — teigti: gyvenimas turi būti prasmingas, žmogus savo gyvenimu privalo eiti į šviesą, privalo dvasiškai tobulėti, kad įvykdytų savo, kaip homo sapiens egzistencijos faktą, jam Dievo suteiktą misiją. Etikos ir moralės principai žmogui turi būti esminiai, kitaip mes jau nebebūsim žmonių — mąstančių — visuomenė.

Tokią tikslą turėdamas aš ir kūrėu šį fotografijų ciklą (nors puikiai suprantu to darbo don kichotišką prasmę).

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

džiaugsmo akimirku, tik reikia mokėti pakelti galvą į saulę, reikia mokėti ištiesti rankas į viršų ir pajusti delnuose saulės šilumą, o širdyje švelnų virpulį, visuomet reikia mokėti pasakyti Vaidoto Spurgo žodžiais: „Aš visada nešioju saulę širdyje, nors

mažą, mažą saulės spindulėlį...“ ...Tuomet ir darbai nebus per sunkti sunkia ir slegiančia nuotaika, nesukels liūdnu minčių ir... pasipiktinimo, kad ne visi mokame suvokti, jog šiame pasaulyje gėrio vis dėlto daugiau negu blogio.

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Iš ciklo „Egzistencija“, 1994

Kertinė paraštė

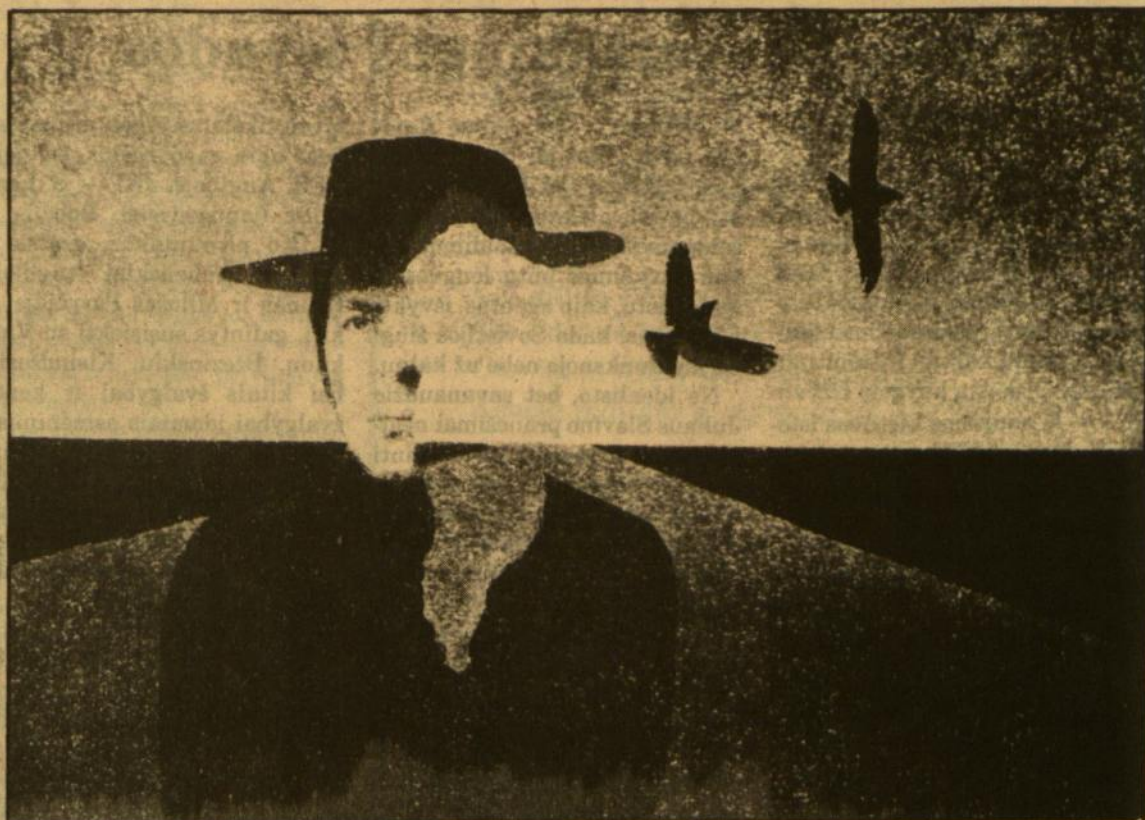
(Atkelta iš 1 psl.)

mūsų, užsienio lietuvių, žvilgsnis į tėvynę. Bet juk čia negalima sustoti — jeigu mylėjome vieni kitus, kenčiančius, vargstančius ir prispaustus, ar taip pat neturime mylėti ir tada, kai jau beveik ranka galime šviesesni, nepriklausomą ir savarankišką, laisvą ir pasiturintį gyvenimą (tuo tarpu, aišku, dar ne visiems — bet kas kliudo rūpintis ir kovoti, kad jis toks taptų visiems lietuviams?) pasiekti? Štai kada viltis reikalinga, nei kiek turbūt nemažiau, negu tais siaubio ir slogučio pilnais okupacijų metais.

Bet tą viltį kurstyti, ko gero, yra sunkiau net negu tą pasipriešinimo spaudai ir kovos prieš ją dvasią, kuri buvo tokia gyva mūsų tarpe daugiau nei penkiasdešimt metų (kaip įtaigiai liudija, kad ir Pilypo Naručio straipsnis šios dienos laikraščio puslapiuose). Tačiau pasirinkimo turbūt nėra: gerai visų žinomas posakis „kur gyvenimas, ten yra ir vilties“ lengvai apverčiamas: „kur nėra vilties, nėra ir gyvenimo“. O ko, ko, bet Lietuva, o tai reiškia sau patiems, norim gyvenimo. Gyvenimo, laisvės ir laimės...

Tačiau vėl... Kokia nors patirta skriauda, net ir tada, kai nesame visiškai nekalti, kai galbūt buvo sąveika tarp mūsų pačių ir mus skriaudusių, vis dėlto įsirežia į mūsų samonę, įtaigauja visą likusį gyvenimą, o kartais ji net iš pagrindų suluošina. Tad ką galima sakyti apie patirtų žmonių, kurie savo skriaudėjams nieku būdu nebuvo nusikalte, kurie jų net nepažino, bet buvo išplėsti iš savo namų, sugrūsti į gyvulinius traukinių vagonus, nuvežti į vadinamas „stovyklas“ ir ten nužudyti ar numarinėti (kaip Europos žydai Hitlerio Vokietijos „aparačių“, kaip lietuviai, latviai ir estai Stalino Sovietų Sąjungos). Gerai, kad nuo 1941 metų birželio kiekvienais metais mes prisimename tuos nelaiminguosius, gerai, kad ir dabar juos minime, ir svarbiausia, kad niekada nenustatome jų minėti. Jeigu galima pasitelkti hebraiškąjį teologinį dėsnį šiuo atveju — tai norėtųsi pabrėžti, tie nukankintieji ir mirusieji yra tol gyvi, kol mes juos prisimename.

Gal todėl mums nepritiktų rūgoti, kaip galbūt gana dažnai darome, kad žydai vis negali užmiršti to, kas atsitiko didžiajai jų tautos daliai vokiečių siautėjimo Europoje laiku. Kaip jie gali užmiršti? Ar mes turime užmiršti, kas mums buvo pradėta daryti 1940 metais ir tęsėsi toliau ir toliau? Ar turėtume užmiršti? Niekada. Juk, kaip sako vienas amerikiečių romanisto Saulo Bello romano veikėjas: „atmintis — tai pats gyvenimas“. Žmogiškos bendruomenės, t.y. vienos kurios tautos, atmintis susideda ne vien iš giedrių jos prisiminimų — Mindaugo karūnavimo, Žalgirio mūšio, 1918 Vasario šešiolikto akto, Kovo vienuolikto akto, bet taip pat, ir galbūt stipriau — iš tokių momentų, kaip 1863 metų sukilimas, Kražių skerdynės, spaudos draudimas, nepriklausomybės kovos, 1941 metų tremimai, bet tuoj pat ji sekė 1941 metų sukilimas, lietuvių priverstinis išsisklaidymas po pasaulį (ar nevertėtų atsiminti, kad tai nebuvo vien tik bėgimas į Vakarų, tai buvo ir išvežtųjų bandymas prigyti Sibire ir kitose Sovietų Sąjungos srityse), partizaninė kova, tęsusi nuo 1944 iki bent 1953 metų, Sąjūdžio veiklos ir lietuvių delegacijos į Maskvą, Sovietų Sąjungai „persitvarkant“, žmonių asmeninė rizika, Sausio tryliktoji 1991 metais, Medininkai 1991 metų

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Iš ciklo „Egzistencija“, 1994

40-oji Lietuviškų studijų savaitė Dainavoje

liepos mėnesį. Kiek daug žmonių, kiek daug rizikuodami, o nemažai ir savo gyvybes atiduodami, laimėjo mums tai, ką šiandien turime — nepriklausomą Lietuvos respubliką.

Visa tai dar tebėra gyva mūsų samonose ir, tikėkimės, visa tai mes perteiksime savo vaikams ir vaikaičiams. Jiems reikia uždėti šią atminties našą, kad jie galėtų vadintis lietuviais. Ir dėl to, kaip yra liūdna, kad iš Lietuvos nuolat girdime skundus tų be galo pasaulio politinių vingių nuškritusių žmonių — ištremti į Sibirą, ištverę nežmonišką kančią, nieko kito taip nenorėdami, kaip grįžti į savo tėvynę, Lietuvoje jie sutiko atšiaurumą, norą jų paprasčiausiai nematyti. Jiems tesiama skriauda, jie ir toliau šalinami iš visuomenės ir ekonomiskai apleidžiami.

Bet kur tada esame mes visi? Jeigu Gedulo ir vilties diena ką nors turi reikšti, tai tikrai ji turėtų sužadinti visų mūsų pastangas išsiriupinti tiems mūsų tautos nelaimingiesiems, iš kurių buvo atimta jaunystė, viso žmogiško gyvenimo pažadai, laisvė, sveikata, tėvynė, nors jų senatvė padaryti ne tokia sunkia. Gedėti nepareikalauja labai daug iš gyvųjų — reikia susikaupti, reikia dalyvauti pamaldose, nueiti į minėjimą. Viltį puoselėti — reikalauja labai daug, reikia savo vaizduotės pagalba įsijausti

Sekmadienis, birželio 23 — dalyvių atvykimas, susipažinimo vakaronė.

Pirmadienis, birželio 24 — Pranešimai Lietuvių Bendruomenės rūpesčių temomis. Kalbės: inž. Juozas Ardy, dr. Zigmantas Brinkis, Birutė Jasaitienė, Liūda Rugienienė. 40-ies savaitių prisiminimai: dr. Kazys Ambrozaitis, Juozas Baužys, Vytautas Maželis ir kt.

Antradienis, birželio 25 — Pranešimai apie 1995 metų LFB konferenciją, jos nutarimus. Informacija apie pasirošimus Seimo rinkimams. Dr. Vytauto Bieliausko paskaita: Lietuvos partijų ir Seimo rinkimų psichologija.

Trečiadienis, birželio 26 — 55-erių metų sukaktis nuo 1941 metų sukilimo. Kalbės dr. Adol-

is tai, ką tie nelaimingi žmonės turėjo išgyventi, reikia pasiryžti jų bylą ginti ir pagaliau — jais, kiekvienu iš jų atskiru žmogum, pradėti rūpintis — kad nors jų gyvenimo pabaiga būtų šviesesnė negu tai, ką jie patyrė, būdami nesuprantami parinkti tarnauti šio šimtmečio politinių jėgų, o gal tiksliai egzistencinio blogio, siausmui.

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Iš ciklo „Egzistencija“, 1994

fas Damušis, inž. Pilypas Narutis, dr. Kazys Ambrozaitis, dr. Valdas Samonis. Dr. Kęstutis Skrupskelio paskaita: Pilnutinės demokratijos galimybės Lietuvoje. Advokato Jono Kairevičiaus (Kaunas) paskaita: Lietuvos kelias į pilietinę valstybę.

Ketvirtadienis, birželio 27 — Priešrinkiminės Lietuvos ekonomijos temomis kalbės dr. Valdas Samonis ir ekonomistas Jonas Pabedinskas. Dr. Antano Musteikio paskaita: Laisvės alėjos ir jų paunksmėje. Dr. Antano Grinos paskaita: Lietuvos bankai ir užsienio ekonomikos politika.

Penktadienis, birželio 28 — Adv. Jonas Kairevičius ir adv. Povilas Žumbakis kalbės apie Lietuvos teismus, teisininkų problemas ir apie teisinę valstybę. Apžvalginiai pranešimai apie Lietuvos partijas, pasirošimą rinkimams ir nuotaikas Lietuvoje: Algis Raulinaitis, Marija Remienė, Antanas Sabalis.

Šeštadienis, birželio 29 — Simpoziumas išeivijos periodinės spaudos klausimais, dalyvaujant mūsų laikraščių redaktoriams, žurnalistams. Antras simpoziumas — mūsų jaunosios kartos ateities klausimu. Vakare — savaitės užbaiga su literatūrine ir muzikine programa.

Kiekvieną vakarą — vakaronės su pokalbiais, pranešimais, vaizdajuosčių rodytu, dainomis ir kt. Paskaitų laikas ir dienos dar gali keistis. Dalyviai prašomi atsivežti savo nuotraukų iš buvusių 40-ies studijų savaitių: bus renčiama parodėlė.

Kambarius dar galima užsitikrinti, registruojantis pas Viktorą Naudžį (tel. 312-275-4222) arba pas Marytę Petrulienę (tel. 313-525-0294).

• Dr. Arvydas Žygas, nesenai grįžęs iš Lietuvos, ateinantį penktadienį, birželio 21 dieną, 7 val. v. kalbės Pasaulio lietuvių centre, Lemont'e. Tema: „Lietuvos jaunimo kultūrinė ir dvasinė krizė“. Pasaulio lietuvių centro renginių komitetas kviečia visuomenę atsilankyti ir pasiklausyti įdomios ir labai aktualios paskaitos.

• Smuggled Art / Slaptojo meno paroda uždaroja šeštadienį, birželio 15 d. Kviečiame pasinaudoti paskutine proga pamatyti geriausią Lietuvos dailininkų tapybą, grafiką ir fotografiją iš Amerikos privačių kolekcijų bei muziejų. Paroda veikia kasdien, nuo 10 val. r. iki 4 val. p.p., Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje.